

Stanovisko k návrhu viacročného finančného rámca Európskej únie na roky 2028 – 2034, ktoré uplatňujú organizácie Združenie Slatinka, občianska iniciatíva My sme les, Centrum environmentálnych aktivít, o.z. SOSNA, Slovenský ochranársky snem, Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Priatelia Zeme - CEPA, KRI - Inštitút pre klímu a rozvoj, Klimatická koalícia, iniciatíva Zelená väčšina, Ursia o.z., Nadácia Ekopolis, Centrum pre filantropiu n.o., Platforma pre demokraciu, Priatelia Zeme - SPZ, CEPTA a jednotlivci podpísaní v závere stanoviska.

Dňa 17. 11. 2025 bol prostredníctvom špecializovaného portálu Slov-Lex zverejnený dokument *Rámcová pozícia Slovenskej republiky k viacročnému finančnému rámcu Európskej únie na roky 2028 - 2034*. Dokument bol predložený ako iniciatívny materiál na pripomienkovanie v skrátanom pripomienkovom konaní, a to na internetovej stránke portálu <https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2025/647>. Dôvodom skrátenia lehoty na pripomienkovanie je potreba schválenia uvedeného dokumentu na národnej úrovni pred decembrovým zasadnutím Európskej rady.

Ako organizácie, odborníčky a experti, ktorí sa na expertnej úrovni venujú programovaniu, monitorovaniu a implementovaniu fondov Európskej únie (ďalej len „EÚ“), ako aj tvorbe a implementácii štátnych stratégií a politík, najmä v oblasti životného prostredia, ochrany prírody a biodiverzity, zmeny klímy a súvisiacich oblastí, podávame týmto stanovisko k niektorým aspektom návrhu Rámcovej pozície Slovenskej republiky k viacročnému finančnému rámcu EÚ (ďalej len „VFR“) na roky 2028 - 2034:

1. Berieme na vedomie reformu čerpania prostriedkov na národnej a regionálnej úrovni, kedy dochádza k zlúčeniu doterajších 14 fondov, pričom vyjadrujeme podporu tomu, aby sa pri implementácii aplikovali **skúsenosti z národných plánov obnovy a odolnosti**. Konkrétne ide o naviazanie kapitol budúceho Národného a regionálneho partnerského plánu (ďalej len „NRPP“) na opatrenia, ktoré budú mať podobu reformy, investície alebo inej intervencie. Osobitne vyjadrujeme podporu tomu, aby bolo plnenie opatrení vyhodnocované prostredníctvom vopred stanovených kvalitatívnych mílnikov a kvantitatívnych ukazovateľov / výstupov, na čo budú naviazané platby.
2. Podporujeme **posilnenie výsledkového zamerania** implementácie VFR, teda súhlasíme s posilnením orientácie na výsledky podľa vzoru národných plánov obnovy a odolnosti. Súhlasíme s tým, aby boli reformy prepojené s finančnými stimulmi.
3. Žiadame, aby bol obnovený, resp. aj v období 2028 - 2034 zachovaný **program LIFE ako samostatný nástroj** na európskej úrovni, vrátane zachovania rozhodovacej právomoci o projektoch LIFE na úrovni Európskej komisie (ďalej len „EK“). Nesúhlasíme s presunom rozhodovacej právomoci na úroveň členských štátov, keďže vo viacerých prípadoch ide o medzinárodné projekty podporujúce priority samotnej Európskej únie. Z tohto dôvodu by Európska komisia mala mať aj naďalej kľúčové slovo pri rozhodovaní, inak hrozí oslabenie implementácie európskych stratégií v oblasti ochrany prírody. Zachovanie rozhodovania na úrovni Európskej komisie je dôležité aj preto, aby sa zvýšila úspešnosť projektov realizovaných na území Slovenskej republiky, najmä v chránených územiach. Práve tam existuje výrazný investičný dlh – či už v podpore tradičných foriem obhospodarovania krajiny, ako je napríklad pastva, alebo v budovaní infraštruktúry pre rozvoj mäkkých foriem turizmu. Slovensko má v porovnaní s mnohými inými členskými štátmi EÚ vyššie zastúpenie chránených území a významné prírodné hodnoty. Je preto žiaduce, aby nástroj LIFE fungoval autonómne pod gesciou Európskej komisie ako doteraz, a aby sa alokácie nesúťažili na národnej úrovni s inými dlhodobými podfinancovanými prioritami.
4. V porovnaní s predchádzajúcimi programovými obdobiami dáva návrh VFR na roky 2028 - 2034 viac priestoru členským štátom pre rozhodovanie o využití prostriedkov, tak ako to požadovali aj na Slovensku rôzne subjekty, vrátane štátnych. Upozorňujeme na to, že **vyššia miera flexibility** bude klásť aj vyššie požiadavky na reálnu spoluprácu a uplatňovanie princípu partnerstva v každej etape cyklu VFR, a nielen formálnym a formalistickým spôsobom.

5. Vyjadrujeme podporu pre existenciu horizontálnych kondicionalít v stanovenom rozsahu a obsahu, a jednoznačne podporujeme zavedenie nového mechanizmu „právny štát a dobrá správa vecí verejných“. Podporujeme to, aby **dodržiavanie zásad právneho štátu, dodržiavanie práv, slobôd a zásad stanovených v Charte základných práv EÚ bolo podmienkou pre získanie a čerpanie finančných prostriedkov EÚ.**
6. Navrhujeme, aby k prierezovým tematickým zameraniam s fixne určenou tematickou koncentráciou (14 % pre sociálne ciele, 35 % pre klimatické ciele v rámci VFR), ktoré určila Európska komisia, bolo **doplnené tematické zameranie “biodiverzita” s koncentráciou 10 %** s tým, že výdavky na biodiverzitu budú sledované samostatne. Zlúčenie výdavkov na biodiverzitu do jednej kategórie spolu s obehovým hospodárstvom, znečistením a investíciami do vody znamená riziko, že nebudú naplnené medzinárodné ciele v oblasti vykazovania podľa Dohovoru o biologickej diverzite.
7. Vyjadrujeme podporu pre pokračovanie programu **Erasmus+ aj Horizont Európa** s jeho novonavrhnutou architektúrou vrátane integrácie s ECF a s dôrazom na uplatňovanie výsledkov výskumu a vývoja v praxi.
8. Súhlasíme so širšou a účinnejšou podporou integrovanému územnému rozvoju, avšak nielen so zameraním na vyrovnávanie rozdielov medzi regiónmi, ale aj na participatívne integrované územné / priestorové plánovanie a integrovaný manažment krajiny, ktorý zosúladuje prístupy jednotlivých rezortov k manažmentu ekosystémov a celej krajiny.
9. Podporujeme stanovisko Slovenskej republiky k výdavkovej strane rozpočtu EÚ a súhlasíme s **podporou ďalšieho rozvoja výkonnostne orientovaných nástrojov a ekoschém** (ktoré chápeme ako agri-environmentálne a klimatické schémy, ktoré prispievajú k environmentálnym a klimatickým cieľom pri zachovaní konkurencieschopnosti poľnohospodárstva). V tejto súvislosti žiadame, aby v rámci ekoschém bola zachovaná možnosť motivačnej podpory poľnohospodárov, ako aj možnosť celofarmovej ekoschémy, pretože takéto nastavenie celofarmových ekoschém s možnosťou výpočtu platby ako motivačnej (nielen kompenzačnej) sa ukázalo ako kľúčové pre podporu poľnohospodárov, ale aj dosiahnutie cieľov v ochrane biodiverzity, klímy a podpore vidieka.
10. Žiadame, aby v krajinách, ktoré významnou mierou prispievajú k napĺňaniu európskych cieľov na ochranu klímy a biodiverzity, bola znížená (EK navrhovaná) 30 % miera národného spolufinancovania vo vybraných typoch intervencií a národné spolufinancovanie bolo nahradené spolufinancovaním z fondov EÚ.
11. Žiadame v rámci podpory poľnohospodárov zabezpečiť účinný mechanizmus (v rámci Farm stewardship), ktorý zaistí ochranu prírodných zdrojov, krajinných prvkov a TTP a zabezpečí podobné požiadavky v krajinách EÚ na poľnohospodárov čerpajúcich podporu v rámci nového programového obdobia.
12. Súhlasíme s vyčlenením osobitnej finančnej alokácie **na podporu Ukrajiny.**
13. Súhlasíme s návrhom EK, aby 30 % z aukčných príjmov členských štátov v rámci systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v EÚ (ETS1) bolo príspevkom rozpočtu EÚ.
14. Nepodporujeme úpravu legislatívy VFR a metodiky pre klimatické započítavanie tak, aby investície do obchvatov miest, diaľnic a rýchlostných ciest boli automaticky započítané minimálne 40 % koeficientom. Výstavba ciest a diaľnic prispieva k ďalšiemu nárastu podielu individuálnej automobilovej dopravy, čo je v rozpore s cieľmi zlepšovania životného prostredia a klímy.
15. Upozorňujeme na to, že koncept nového VFR, najmä rozšírená flexibilita, zavedenie relatívne vysokej sumy nenaprogramovanej časti fondov EÚ (cca 4 miliardy € pre SR) a ďalšie mechanizmy

vyvolávajú potrebu hlbšej a širšej diskusie o prioritách financovania už v etape prípravy podkladov pre NRPP (na úrovni Slovenska sú to napr. Vízia Slovensko 2040, Národný investičný plán, ale aj rôzne stratégie a koncepcie rozvoja). Túto diskusiu je potrebné na Slovensku začať a uskutočniť čím skôr, a to **partnerským, spravodlivým a efektívnym procesom so zapojením všetkých zainteresovaných subjektov, sektorov a ich reprezentantov**. Upozorňujeme na to, že takúto diskusiu nie je možné zúžiť na pripomienkovanie už hotových dokumentov (dokonca v skrátenej lehote pripomienkovania, alebo aj bez nej), bez reálnej možnosti ovplyvniť ich obsah už v etape ich tvorby. Vyjadrujeme tiež názor, že táto diskusia nesmie byť obmedzená iba na niektorých zainteresovaných hráčov, nesmie byť súperením ministrov či iných predstaviteľov rezortov, aby si pre ten svoj „utrhli“ čím vyššiu sumu, ale naopak – je potrebné konečne aplikovať nástroje komplementarity a synergií, podporu nadrezortných konzorciálnych projektov a dosiahnuť spoločenský konsenzus pri vypracovaní návrhu Národného a regionálneho partnerského plánu. V tejto súvislosti upozorňujeme na to, že podľa materiálu *Návrh koordinácie prípravy Národného a regionálneho partnerského plánu* schváleného Vládou SR (prijaté uznesením č. 546 zo dňa 5. 11. 2025) sa má zapojenie partnerov do prípravy NRPP realizovať prostredníctvom existujúcej Rady vlády Slovenskej republiky pre regionálny rozvoj a politiku súdržnosti EÚ, kde napriek opakovaným žiadostiam nie je žiadne zastúpenie subjektov občianskej spoločnosti. Ak má byť návrh NRPP spracovaný naozaj partnerským spôsobom, Radu vlády SR pre regionálny rozvoj a politiku súdržnosti EÚ je potrebné rozšíriť o reprezentantov relevantných zainteresovaných subjektov, vrátane reprezentantov a reprezentantiek tretieho sektora.

Dovoľujeme si upozorniť, že návrh viacročného finančného rámca bol zo strany EK zverejnený už 16. 7. 2025 vo forme oznámenia Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom *Dynamický rozpočet EÚ pre priority budúcnosti – viacročný finančný rámec na roky 2028 - 2034*, kedy bol zároveň zverejnený aj návrh podstatných častí príslušných nariadení. V tejto súvislosti sa preto nemôžeme stotožniť s tým, že stanovisko Slovenskej republiky k návrhu VFR nebolo dané na pripomienkovanie skôr. Keďže v tejto chvíli, keď je už potrebné finalizovať stanovisko Slovenskej republiky, nie je možné uplatniť riadnu, legislatívou danú lehotu na pripomienkovanie, predkladáme v skrátenej lehote toto stanovisko s najdôležitejšími zásadnými pripomienkami k zverejnenému dokumentu.

Stanovisko vyššie uvedených organizácií tiež podporujú jednotlivci:

Marcel D. Zajac
Ján Topercer
Richard Medaľ
Boris Strečanský
Jaroslav Pavlovič
Ľubica Trubíniová
Mikuláš Huba
Zuzana Fialová
Milan Lichý
Jozef Šibík
Andrej Šteiner
Elena Pätoprstá Smatana, OZ Nádej pre Sad Janka Kráľa
Peter Tatár
Peter Klučka
Miloš Veverka
Ján Hanušin
Martina B. Paulíková